

BUJNY (75) *ai*

bujny (73), **bujen** (2) *RejJóz*.

comp i sup (1 : 3) (nå)bujni(e)jszy.

sg m N bujny, nåbujni(e)jszy (15), bujen (2); (*attrib*) bujny, nåbujni(e)jszy (8), (*praed*) bujny, nåbujni(e)jszy (3) *BierEz*, *Mącz*, *RejPos*, bujen *RejJóz* (2). $\diamond$ *G* bujn(e)go (2). $\diamond$ *A* bujny (1). $\diamond$ *I* bujnym (1). $\diamond$ *L* bujnym (2). $\diamond$ *V* bujny (1). *f N* bujnå (8). $\diamond$ *G* bujn(e)j (2). $\diamond$ *A* bujnå (7). $\diamond$ *I* bujnå (4). $\diamond$ *L* bujn(e)j (2). *n N* bujnë, bujni(e)jsz(e) (6); -é (2), -(e) (4). $\diamond$ *G* bujn(e)go (6). $\diamond$ *A* bujn(e) (2). $\diamond$ *pl N m pers* bujni (2). *m an* bujn(e) (2) *LubPs*, *KlonWor*, bujni (1) *FalZioł*, *subst* bujnë (4); -é (1), -(e) (3). $\diamond$ *G* bujnych (1). $\diamond$ *A m pers* bujn(e) (1). *subst* bujn(e), bujni(e)jsz(e) (3).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Nieujarzmiony, rozhukany, pełen temperamentu, mający silny popęd płciowy; popędliwy, niepowściągliwy, gwałtowny, rozpustny; indomabilis, indomitus, dissolutus Mącz, luxuriosus Cn* (21) : *BierEz* S; gdi młodzi barani tak pośpolicie buyni łą/ tedy rad bywa mor na owcze tego roku *FalZioł* IV 3a; *RejJóz* H5; Nád corką buyną poştánow pilną łtraż *Leop Eccli* 42/11; zbytnie próżnowanie/ *A* biełiady fwowolne/ czynią buyne pánie. *RejZwierz* 47v; *Dissolutos etiam dicimus qui moribus legibus atque a se soluti, luxum vitae sequuntur, quos Graeci Azotos dicunt, Rośpułtny/ buyny/ fwowolny/ na rośpułtę á fwą wolą wdány/ niefrómieźliwy. Mącz* 401b, 94a, 94b; *RejPos* 185.

Zwrot: »wirzgać jak bujny zwierz«: *Wnet iął wirzgać iák buyny zwierz LubPs* gg4v.

Wyrażenia: »bujne ciało; ciało bujne« (6 : 2): Potym y cnotę/ [...] y powściągliwość ciółá iego buynego [...] będzie mu mnożyłá oná wiárá iego *RejPos* 119v, 70v, 114v, 185; *RejZwierc* 163v, 164; Młode á buyne ciółá/ częştym y powtorzonym połtem mdliłá. *SkarŻyw* 142; Iuż y ono buyné cióło/ Duchowi fie pod moc dáło. *KochMRot* A3.

»krew bujna« = *temperament* (2): Y wrocił fię [...] do domu oycá fwego/ gdzie go młodość y krew buyna wwiódłá. *SkarŻyw* 352; Młódź áby fie w cnotách iego ćwiczyłá, y przykładem iego [*Jozefa*] nietylko krew buyną fwoię hámovác w łobie vmiálá *GosłCast* 6.

»bujna młodość«: *Ktore [przyrodzenie] w buyney młodości by wirzbowa witká RejWiz* 5v.

2. *Pewny siebie, zuchwały, pyszny, wyniosły, dumny, zarozumiały; insolens Mącz* (24) : *Lecz wy dziś mili kápłani Buyni iáko hardzi pání RejRozpr* B4; *RejWiz* 64; *Victoria insolens et superba est, Zwicięstwo pośpolicie buyne á wyfokiey myłly yełt. Mącz* 399a; *In re aliena insolens, Ná cudzym chlebie łobie rośpycha/ buyny á piřzny yełt. Mącz* 399a, 399a [3 r.]; *RejPos* 126v; *Chłop nabuynieyfzy gdyby práwie doznał/ Czo iełt/ czyni ma być/ pewnieby fie iednał. RejZwierc* 219, 219; *SkarŻyw* 27.

Przysłowie: Iż każdy w łzczęfcu buien a krotek w przygodzie *RejJóz* K7, K6v.

Wyrażenia: »bujna myśl« (8): *Buyna myłł á wzgárdzenie nádętość á próżność/ A to włzytko z rozumem wierz mi wielka rozność. RejWiz* 6, 22, 29v, 168; *RejZwierc* 214; *BudBib Iob* 7/4; *Opuściwłzy buyną myłł/ bierz fię do dobrego. GrabowSet* D4v, D4.

»bujne serce« (3): *abychmy vznawłłzy zwierzchność twoię łwięta nad łobą vłkromili buyne ferca nałłe RejPs* 196; *RejJóz* K8, K8 *marg*.

3. *Pięknie rozwijający się, wspaniale wyrośnięty, dorodny, okazały; gęsto rozkrzewiony, wybuchały, rozrośnięty; wypasiony; obfitujący, żyzny; fecundus, felix, ferax, fructuosus, frugifer, frugiferens, genitalis,*

luxuriosus, bene natus, opimus, praefecundus, prodigus, restibilis, uber, ubertus, vehemens Cn (15) : *RejPs* 169; Obtoczyli myę zewłład yák buyni cyelcowye/ Nyeprzyacyele moi yák tłusci bykowye *LubPs* F2; ma ziemię bárzo buyną [*regio uberrima est*], co fie dotyczy pałtw dobythkowych *Leop Num* 32/4; [*Pan*] trawę buyną po górach wyłokich rodzi. *KochPs* 213, 192; *SkarŻyw* [236]; Buyné drzewá nalepiéy ddżem niebiełkim żywą *KochEr* 93; Przynieście rożey nabuynieyfze krzaki Zołtawcie bráki. *KlonŻal* D2, C4; *PudłFr* 12; ROwnie iák buyna Láni czáfu gorącego/ Z wieliką chucią żáda żrzodłá chłódzácego *ArtKanc* Q8; *KlonWor* 23.

Przysłowie: Buyné drzewo wiatróm krzywo *KochPieś* 34.

W przen (2) : Wdżeczne gáłáki fwe [*winnica narodu wiernego*] fłyroko rościągnęłá Od morzá áż do rzek yey buyne fłyrokości *LubPs* S3v. [*Anglija*] buyną ziemią y rodżayną zołtaiác/ wiele świętych y wielkich ludzi ná oświecenie ferc ludzkich wypuściłá *SkarŻyw* 516.

4. *Bujający, unoszący się swobodnie i wysoko w powietrzu; rączy; falujący* (8) : Oto leżá wpádli wżędzy po káżdey łtronie/ Moźni nieprziaciele z nimi ich buyne konie. *LubPs* hlv; Bym fie łkrył w ziemié przepaści [...] Choć w buyne morze/ Závždyć będę w gárści. *Wiszn Tr* 27.

Wyrażenie: »jako(by) orzeł bujny; jako orzeł bujny« (3 : 1): Bo rozum ma ostry nos á łkrzydłá fzyrokie/ A iáko buyny Orzeł lata pod obłoki. *RejWiz* 6v, 98v; tá náłzá łławna Polłká [...] łzyrzyłá fie závłze z łálki Páńłkiey iáko fie łzyrzy Orzeł buyny około gniazdá fwe^{go}. *RejZwierc* 255, 136v.

W przen (2) :

Wyrażenia: »orzeł bujny«: Niektorzy go [*Pyrrusa*] s pochlebstwá Orłem buynym zwáli. *RejZwierc* 25.

»bujny sokoł«: Coż czyniłz buyny łokole/ Dawnoś bił miłtrzá ná łzkole *RejZwierc* 233.

5. *Występujący w dużym natężeniu; nieprzeciętny, niezwykle, okazały, wspaniały, ogromny; ferax, uber* Cn (7) : Nyemáłz tedy gorłłey zapráwy [*dla syna*] yáko buyne odzienya *GliczKsiqż* F5v; co mu iulz z oney buyney miłości ku odkupicielowi *SkarŻyw* 542, 117; *ZawJeft* 44; Gdyż tedy buina Cnotá łobie y łwoim płáci *RybGęśli* D4, D3v; Prędko náń [*pijanego skowronka*] náłkoczywłzy w onym buynym chmielu/ Odpoczywáiącego po onym wefelu. *CzahTr* L.

Synonimy: 1. *bystry, dziki, nawilały, niesromieźliwy, nieuśmierzony, poskoczny, rozpustny, swowolny, szalony, wszeteczny, wściekły*; 2. *hardy, pyszny*; 3. *rodzajny, żyzny*; 4. *bystry*.

ZZie